

Experimentální studie poslušnosti

Stanley Milgram (1963).
Behavioural study of obedience.
*Journal of Abnormal and Social
Psychology*, 67, 371-8.

Historické pozadí a kontext studie

- počáteční záměr: testování hypotézy o odlišnosti Němců používané historiky k vysvětlení systematického vyhlazování Židů, Poláků a dalších
- původně měla být hlavní část experimentu provedena v Německu, výzkum v USA byl zamýšlen jako pilotní

Klíčový pojem - poslušnost

- poslušnost může být definována jako psychologický mechanismus, který řídí chování jedince dle systému autority
- fungování tohoto mechanismu bylo spolehlivě prokázáno právě v souvislosti s událostmi v Německu během 2. světové války

Obecný popis studie

- celý experiment byl účastníkům prezentován jako studie o vlivu trestů na paměť
- „skutečné“ zkoumané osoby (učitelé) měly na příkaz experimentátora učit slovním asociacím „falešnou“ zkoumanou osobu pomocí elektrických šoků
- „falešná“ ZO (oběť - žák) byla ve skutečnosti najatým hercem

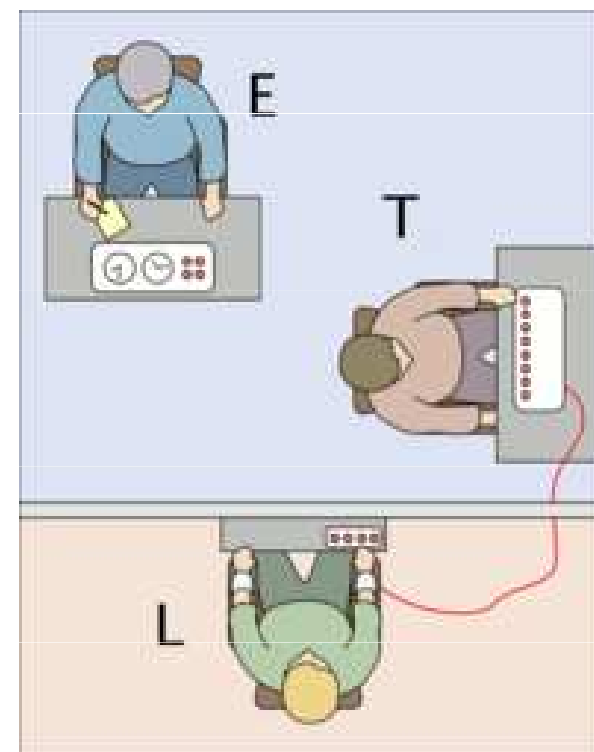

Popis výzkumné situace – místo a zúčastněné osoby

- místo experimentu: „prestižní“ laboratoř na univerzitě Yale
- výzkumný soubor: 40 mužů (věk 20 – 50 let) různého vzdělání a zaměstnání
- „oběť“: muž (47 let), nezávislými pozorovateli označen jako příjemný a sympatický
- experimentátor (31): chování profesionální, oblečen v pracovním plášti

Postup experimentu

- sdělení o fiktivním účelu experimentu: téma - učení a trest
- „náhodné“ rozdělení na učitele a žáka
- v jedné místnosti žák připevněn na elektrické křeslo, učitel v sousední místnosti usazen za generátor šoků a panel zobrazující odpovědi žáka
- zkoumané osobě je dán reálný ukázkový šok o síle 45 voltů pro zvýšení autenticity
- učitel má za nesprávnou odpověď udělit elektrický šok, s každou další nesprávnou odpovědí má intenzitu šoku zvyšovat (po 15 voltech)

Postup experimentu

- v této verzi experimentu herec nereaguje na bolest verbálně, pouze se ozve náraz na zed' při 300 a 315 voltech, dále se již žádná reakce neobjevuje
- od hranice 300 voltů již žák na otázky neodpovídá
- reakce examinátora jsou odstupňovány od pobídky (prosím pokračujte) až po příkaz (nemáte jinou možnost, musíte pokračovat)
- na otázku po nebezpečnosti šoků odpovídá examinátor sdělením, že přestože jsou šoky bolestivé, nevzniká trvalé poškození tkáně
- v návaznosti na experiment byla s pokusnými osobami provedena interview a „podvod“ jim byl objasněn

Výsledky

- drtivá většina osob byla přesvědčena o realitě situace
- žádný subjekt se nezastavil před hranicí 300 voltů (intenzivní šok)
- 26 osob (65%) dosáhlo maxima 450 voltů (tyto osoby byly klasifikovány jako poslušné)
- 14 osob se tedy vzepřelo příkazům autority
- většina osob projevovala známky nervozity a tenze, obzvláště při silnějších šocích

Výsledky

- u tří subjektů byl vyvolán nekontrolovaný záchvat
- osoby, které byly „poslušné“, vykazovaly často znaky extrémního stresu a bránily se administrování šoků od 300 voltové hranice – přesto nakonec poslechl autoritu

Závěry

- procento „poslušných“ osob bylo oproti předpokladům velice vysoké
- přesto bylo zřetelné, že většina z těchto osob nejedná v souladu se svým přesvědčením
- předchozí závěr dokazují známky extrémní tenze v testové situaci

Některé možné interpretace

- předpoklad Yaleské univerzity jako místa s kvalitními a kompetentními zaměstnanci
- nevyjasněnost toho, co ještě může psycholog od zkoumaných osob vyžadovat a kde již překračuje svá práva
- „oběť“ pokračuje v odpovědích až do hranice 300 voltů, tento fakt může být interpretován jako vůle pokračovat v úkolu ?

Kritika studie

- etika?:
 - klamání účastníků;
 - silný stres, který účastníci zažívali;
 - experiment mohl mít dlouhodobý vliv na sebeúctu;
 - bylo porušeno právo kdykoliv skončit
- Aronson: silný „experimentální“ realismus, nedostatek „každodenního“ realismu (ekologická validita),
- Orne a Holland: zkoumané osoby ve skutečnosti nevěří, že žák dostává bolestivé šoky

Navazující výzkumy

- studie z roku 1963 ('remote-victim' experiment) se stala inspirací pro další sérii výzkumů
- Milgram referuje o 18 navazujících experimentech
- velmi známý je druhý experiment v pořadí ('voice-feedback' experiment), kde byla zjištěna 62,5% míra poslušnosti
- další variace: žák i učitel v jedné místnosti, instrukce po telefonu atd.
- předložená studie (která je přesněji spíše kontrolovanou observační studií než experimentem) může být chápána jako část komplexního experimentu s měnícími se podmínkami

Navazující výzkumy

- Hoffling (1966): sestřičky v nemocnici požádány po telefonu neznámým doktorem, aby pacientovi aplikovaly lék
- množství aplikovaného léku bylo dvojnásobné oproti maximální možné dávce (uvedeno na lahvičce s lékem)
- tento postup byl zcela v rozporu s nemocničními pravidly
- přesto 21 z 22 sester uposlechlo autoritu